Nyheter från Europadomstolen — tredje kvartalet 1998

Av justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (i det följande kallad ”Europadomstolen”) har under tredje kvartalet 1998 meddelat följande domar:[1]

1. Sidiropoulos m. fl. mot Grekland (dom 10.7.1998)

De sex klagandena, som alla var bosatta i norra Grekland nära gränsen till den tidigare jugoslaviska republiken Makedonien, ansåg sig vara av makedonskt etniskt ursprung. De bildade tillsammans med andra personer en förening som de kallade ”Den makedonska civilisationens hem” och begärde registrering av föreningen under detta namn. Den grekiska domstolen i Florina vägrade registrera föreningen under hänvisning till att den utgjorde ett stöd för åsikten att det fanns en makedonsk minoritet i Grekland, vilket stod i strid med Greklands nationella intresse och stred mot grekisk lag.

Klagandena överklagade beslutet till appellationsdomstolen i Thessaloniki, som avslog överklagandet under hänvisning bl. a. till att det inte existerade någon särskild makedonsk-slavisk civilisation och att det fanns anledning tro att föreningen hade till syfte att undergräva Greklands territoriella integritet. Klagandena överklagade avgörandet till kassationsdomstolen men utan framgång.

Inför Europadomstolen gjorde klagandena gällande att deras rätt till föreningsfrihet enligt artikel 11 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (i det följande kallad ”konventionen”) hade blivit kränkt. Europadomstolen konstaterade att vägran att registrera föreningen utgjorde ett ingrepp i klagandenas rätt till föreningsfrihet, att detta ingrepp varit grundat på grekisk lag och att det syftat till att skydda nationell säkerhet och att hindra oordning, vilket var legitima ändamål enligt artikel 11:2. Det återstod emellertid att besvara frågan om ingreppet varit nödvändigt i ett demokratiskt samhälle.

I detta hänseende fann Europadomstolen att föreningens syfte enligt stadgarna enbart var att bevara och utveckla regionens traditioner och folkliga kultur, vilket var ett legitimt ändamål. Det fanns otillräckligt stöd för appellationsdomstolens bedömning att kla-

[1] Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995 s. 532 ff., 602 ff. och 764 ff., 1996 s. 71 ff., 368 ff., 579 ff. och 773 ff., 1997 s. 42 ff., 378 ff., 553 ff. och 756 ff. samt 1998 s. 16 ff., 357 ff. och 573 ff.

gandena avsett att hota Greklands territoriella integritet. Hade de, sedan föreningen registrerats, handlat i sådant syfte, hade det dessutom funnits möjligheter enligt grekisk lag att ingripa häremot. Under sådana omständigheter var vägran att registrera föreningen en oproportionerlig åtgärd som stod i strid med artikel 11.

2. Tinnelly & Sons Ltd m. fl. samt McElduff m. fl. mot Storbritannien (dom 10.7.1998)

Klagandena i detta mål var dels bolaget Tinnelly & Sons Ltd samt Patrick och Gerard Tinnelly, dels Kevin, Michael, Paddy och Barry McElduff.

Tinnelly-bolaget var ett på Nordirland verksamt entreprenadföretag och Patrick Tinnelly var bolagets direktör. Även hans bror Gerard Tinnelly arbetade inom bolaget. Bröderna Tinnelly var båda katoliker.

Kevin, Michael, Paddy och Barry McElduff var snickare och bedrev sitt eget företag på Nordirland. Även de var katoliker.

Någon gång under 1984 begärde Northern Ireland Electricity Services (NIE) in anbud för rivning av en elektricitetsstation. Tinnelly-bolaget avgav ett förmånligt anbud, och en kommitté inom NIE rekommenderade att detta anbud skulle antas. Trots detta beslutades att uppdraget skulle gå till ett annat företag, McWilliam Demolition Ltd, och Tinnelly-bolaget underrättades inte om skälet till detta beslut. Senare försökte Tinnelly-bolaget förgäves bli underentreprenör till McWilliam-bolaget. Det framgick nu att det var myndigheterna som under åberopande av säkerhetsskäl hindrat att något uppdrag skulle gå till Tinnelly-bolaget. Under påstående att den religiösa eller politiska uppfattningen hos bolagets ledning och anställda varit avgörande för myndigheternas negativa inställning klagade Tinnelly-bolaget över diskriminering till *Fair Employment Agency for Northern Ireland* (FEA), som beslöt att göra en utredning i saken. Emellertid utfärdade ministern för Nordirland (*Secretary of State for Northern Ireland*) ett intyg om att beslutet att inte acceptera Tinnelly-bolaget som entreprenör hade fattats för att skydda nationell säkerhet och allmän ordning. Ett sådant intyg var enligt gällande lag ett bindande bevis för att handlingen i fråga hade vidtagits i det angivna syftet.

FEA väckte *judicial review proceedings* vid domstol, *High Court of Justice of Northern Ireland*, för att få ministerns intyg undanröjt. Förfarandet mynnade ut i en dom, i vilken det konstaterades att ministern hade fattat sitt beslut i god tro, på ett tillförlitligt underlag och med tillämpning av ett korrekt förfarande. Beslutet kunde däremot inte till sitt materiella innehåll omprövas av domstolen.

Klagandena McElduff hade under våren 1990 av en entreprenör uppmanats att avge ett anbud som underentreprenör för vissa arbeten inom ramen för ett byggnadskontrakt med det nordirländ-

ska miljödepartementet, *Department of the Environment.* De avgav ett anbud som accepterades av entreprenören. Någon tid därefter fick de emellertid veta att de av säkerhetsskäl inte kunde accepteras som underentreprenörer. De anhängiggjorde talan vid *Fair Employment Tribunal* och gjorde gällande att de utsatts för diskriminering. Domstolen ålade först miljödepartementet att ange de säkerhetsskäl som föranlett att de vägrats medverka i byggnadsprojektet, men sedan ministern för Nordirland utfärdat ett intyg av innehåll att beslutet därom hade fattats av hänsyn till nationell säkerhet, fann de det meningslöst att fullfölja sin talan.

Klagandena i de två fallen gjorde gällande att de på grund av de intyg som utfärdats av ministern för Nordirland hade i strid med artikel 6:1 i konventionen förvägrats en domstolsprövning av huruvida det var på grund av deras religiösa tro eller politiska åsikter som de inte fått medverka i offentliga byggnadsarbeten.

Europadomstolen fann att rätten att inte diskrimineras på arbetsmarknaden utgjorde en civil rättighet och att artikel 6:1 i konventionen — som ger en rätt till domstolsprövning — därför var tillämplig. Ingen domstol hade i de aktuella fallen kunnat göra en självständig bedömning av de säkerhetsskäl som föranlett att klagandena inte fått utföra de arbeten för vilka de avgivit anbud, eftersom de intyg som utfärdats av ministern hade blockerat varje vidare granskning av dessa skäl. Europadomstolen förklarade sig medveten om de allvarliga säkerhetsproblemen på Nordirland men menade att det ändå borde ha funnits någon möjlighet till judiciell kontroll av beslut av ifrågavarande slag. I avsaknad av en procedur som möjliggjorde en sådan kontroll utgjorde ministerns utfärdande av intyg ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

3. Güleç mot Turkiet (dom 27.7.1998)

Den 4 mars 1991 ägde en otillåten demonstration rum i staden Idil i sydöstra Turkiet. Den 15-årige Ahmet Güleç och en annan person dödades under demonstrationen. Klaganden Hüseyin Güleç, som var far till Ahmet Güleç, gjorde gällande att denne skjutits ihjäl av turkiska säkerhetsstyrkor, medan turkiska regeringen påstod att det skott som dödade Ahmet Güleç hade härrört från andra demonstranter.

Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna (i det följande kallad ”Europakommissionen”) genomförde en bevisupptagning, varvid ett antal vittnen hördes inför några av kommissionens medlemmar. På grundval av vittnesutsagorna och annat bevismaterial fann kommissionen det styrkt att det skott som dödade Ahmet Güleç hade kommit från en pansarvagn som militären använt för att skingra demonstranterna. Även om det inte förelegat en avsikt att döda, hade det våld som använts varit oproportionerligt, varför det enligt kommissionens mening förelåg en

kränkning av artikel 2, som skyddar rätten till liv. Den utredning som efter händelsen gjordes av de turkiska myndigheterna hade dessutom varit bristfällig och kunde inte heller anses ha varit opartisk. Även i fråga om utredningen av dödsfallet fann kommissionen därför att artikel 2 hade kränkts. Kommissionens bedömning av fallet godtogs i det väsentliga av Europadomstolen.

4. Ergi mot Turkiet (dom 28.7.1998)

Muharrem Ergi klagade över att hans syster Havva Ergi hade dödats i september 1993 som en följd av att turkiska säkerhetsstyrkor hade öppnat eld mot hus i byn Kesentas i sydöstra Turkiet, där familjen Ergi bodde. Turkiska regeringen uppgav att säkerhetsstyrkor vid den aktuella tidpunkten hade varit engagerade i en militär operation och i en konfrontation med PKK i närheten av Kesentas men bestred att det var säkerhetsstyrkorna som hade avlossat det dödande skottet.

Europakommissionen gjorde en undersökning av sakförhållandena, varvid ett antal vittnen hördes. Kommissionen fann det inte visat att den kula som dödade Havva Ergi hade avlossats av säkerhetsstyrkorna. Däremot hade det enligt kommissionens mening förelegat ett brott mot artikel 2 i konventionen (om rätten till skydd för livet) genom det sätt på vilket den militära operationen hade planerats och utförts och genom myndigheternas underlåtenhet att göra en effektiv utredning av omständigheterna kring Havva Ergis död.

Europadomstolen anslöt sig till kommissionens uppfattning att det fanns otillräcklig bevisning för att Havva Ergi hade dödats av säkerhetsstyrkorna. Däremot fann domstolen, i likhet med kommissionen, att den militära operationen hade planerats och genomförts på ett sätt som inte gav tillräckligt skydd åt civilbefolkningen och att det inte hade gjorts någon effektiv utredning av omständigheterna kring Havva Ergis död. I dessa hänseenden hade Turkiet brutit mot artikel 2 i konventionen. Eftersom utredningen varit otillräcklig, hade några effektiva rättsmedel inte heller stått till familjens förfogande, och domstolen fann därför, med 8 röster mot 1, att det också förelåg ett brott mot artikel 13 i konventionen (om rätten till ett effektivt rättsmedel).

Medan målet var anhängigt vid kommissionen, hade Muharrem Ergi utfrågats vid två tillfällen — en gång av säkerhetspolisen och vid det andra tillfället av allmän åklagare — om hans klagomål till kommissionen. Europadomstolen fann att han måste ha upplevt dessa förhör som obehagliga och att det inte fanns några rimliga skäl för utfrågningen. Turkiet fick därför enligt domstolens uppfattning, som antogs med 8 röster mot 1, anses ha brutit mot sin skyldighet enligt artikel 25 i konventionen att inte hindra en effektiv utövning av den enskilda klagorätten.

5. Omar mot Frankrike (dom 29.7.1998)

Klaganden Cheniti Omar och hans söner Hassane och Kamal Omar åtalades för medverkan till penningtvätt med avseende på inkomster från handel med narkotika. Brottmålsdomstolen, *tribunal correctionnel*, i Lyon dömde dem till varierande fängelsestraff och förordnade att de skulle häktas. De överklagade domen till appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Lyon, som fastställde domen med en mindre justering av straffet för Cheniti Omar. Även denna domstol utfärdade ett häktningsbeslut med avseende på de tre klagandena Omar.

Klagandena överklagade appellationsdomstolens dom till kassationsdomstolen, *Cour de cassation*, som avvisade överklagandena utan sakprövning på grund av att klagandena inte hade ställt sig till myndigheternas förfogande för verkställighet av häktningsbesluten.

Klagandena gjorde gällande att artikel 6:1 i konventionen inte hade respekterats, eftersom de hade förvägrats tillträde till kassationsdomstolen.

Europadomstolen konstaterade att den av kassationsdomstolen tillämpade principen innebär att en person, som i samband med fängelsedom förklaras häktad av appellationsdomstol, tvingas underkasta sig ett frihetsberövande trots att den dom varigenom han dömts till fängelse ännu inte är definitiv. Domstolen hänvisade till fallet Poitrimol mot Frankrike (se SvJT 1994 s. 354 f.), där klaganden hade avvikit till utlandet men domstolen ändå hade funnit avvisandet av hans överklagande till kassationsdomstolen utgöra en oproportionerlig sanktion för honom. I förevarande fall var skälen för en sådan slutsats ännu starkare, eftersom klagandena Omar inte hade sökt undandra sig verkställighet av häktningsbesluten utan hade varit anträffbara på sin arbetsplats och sin normala adress, där polisen hade kunnat gripa dem när som helst. Under dessa omständigheter hade klagandena genom kassationsdomstolens avvisningsbeslut ålagts en alltför stor inskränkning i rätten till tillträde till domstol och därför också förvägrats en rättvis rättegång.

Med 18 röster mot 3 konkluderade Europadomstolen att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

6. Guérin mot Frankrike (dom 29.7.1998)

Klaganden Guérin, som var polisman, åtalades för tagande av muta och häktades. Han frikändes av brottmålsdomstolen, *tribunal correctionnel*, i Nice, men åklagaren överklagade domen. Appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Aix-en-Provence ändrade domen och dömde Guérin för tagande av muta till två års fängelse, varav sex månader villkorligt. Domstolen beslöt också att Guérin skulle häk-

tas. Dagen efter domen intogs Guérin på ett psykiatriskt sjukhus. Häktningsbeslutet verkställdes först några veckor efter domen.

Guérin överklagade appellationsdomstolens dom till kassationsdomstolen, *Cour de cassation*, som avvisade överklagandet på grund av att Guérin vid tidpunkten för överklagandet inte hade underkastat sig verkställighet av häktningsbeslutet. Han hade härigenom gått förlustig rätten att överklaga domen till kassationsdomstolen.

Inför Europadomstolen gjorde Guérin gällande att han genom kassationsdomstolens avgörande hade i strid med artikel 6:1 i konventionen förvägrats rätten till tillträde till domstol.

Europadomstolen konstaterade att Guérin inte hade sökt undandra sig verkställighet av häktningsbeslutet, eftersom han omedelbart efter appellationsdomstolens dom hade intagits på ett psykiatriskt sjukhus, där polisen hade kunnat gripa honom när som helst. Med hänsyn härtill fann Europadomstolen, med samma motivering som i fallet Omar (se ovan under 5), att Guérin ålagts en alltför stor inskränkning i sin rätt till tillträde till domstol och därför också förvägrats en rättvis rättegång.

Med 20 röster mot 1 konkluderade Europadomstolen att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

7. Le Calvez mot Frankrike (dom 29.7.1998)

Klaganden Jean-Marie Le Calvez var en statligt anställd jordbrukstekniker med stationering i Nya Kaledonien. Han var emellertid tjänstledig från sin befattning och arbetade under tiden i Frankrike. Den 2 juli 1991 beslöt jordbruksministern att inte medge honom fortsatt tjänstledighet, varefter myndigheterna i Nya Kaledonien uppmanade honom att antingen återuppta sitt arbete där eller begära att bli försatt i disponibilitet. Le Calvez överklagade detta beslut. Eftersom han inte återvände till Nya Kaledonien, försattes han i disponibilitet.

Överklagandet av jordbruksministerns beslut av den 2 juli 1991 avslogs av förvaltningsdomstolen, *tribunal administratif*, i Rennes den 8 juni 1994, och denna domstols beslut fastställdes den 14 maj 1998 av den administrativa appellationsdomstolen, *cour administrative d'appel*, i Nantes.

Den 30 juni 1992 begärde Le Calvez att myndigheterna i Nya Kaledonien skulle tillerkänna honom vissa ekonomiska förmåner i form av sjukersättning och lönekompensation. Den 15 juli 1992 vände han sig till förvaltningsdomstolen i Rennes i samma ärende. Genom dom den 1 mars 1995 avslog förvaltningsdomstolen hans begäran. Le Calvez överklagade domen till den administrativa appellationsdomstolen i Nantes, som den 14 maj 1998 fastställde den överklagade domen. Appellationsdomstolens dom överklagades av Le Calvez till *Conseil d'Etat*.

Vid Europadomstolen klagade Le Calvez över att det förfarande som han anhängiggjort den 30 juni 1992 inte hade slutförts inom skälig tid och att det därför förelåg ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

Europadomstolen behandlade först frågan om artikel 6:1 i konventionen var tillämplig på förfarandet i fråga. I detta hänseende fann domstolen att tvisten mellan Le Calvez och myndigheterna inte gällde rätten att inneha allmän tjänst utan rätten till vissa ekonomiska förmåner. Med hänsyn härtill var det fråga om civila rättigheter, och artikel 6:1 var därför tillämplig.

Europadomstolen fann vidare att förfarandet i fråga hade börjat med klagandens framställning den 30 juni 1992 och att det, när domstolen dömde, ännu inte hade avslutats, eftersom ett mål då var anhängigt vid *Conseil d'Etat*. Tidslängden var alltså sex år. Flera dröjsmål under förfarandet var att tillskriva de franska domstolarna, varför kravet på ett avgörande inom skälig tid inte hade respekterats.

Med 8 röster mot 1 fann Europadomstolen att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

8. Valenzuela Contreras mot Spanien (dom 30.7.1998)

Klaganden Valenzuela Contreras var biträdande personalchef i ett bolag. En kvinna, som var anställd i samma bolag, gjorde hos en undersökningsdomare i Madrid en anmälan om att hon mottagit kränkande och hotfulla telefonsamtal och brev. Eftersom Valenzuela Contreras misstänktes för att vara skyldig till dessa trakasserier, beslöt undersökningsdomaren om avlyssning under en begränsad tid av hans telefon.

Inför Europadomstolen klagade Valenzuela Contreras över att avlyssningen av hans telefon utgjorde ett brott mot hans enligt artikel 8 i konventionen skyddade rätt till respekt för privatliv och korrespondens.

Europadomstolen konstaterade att telefonavlyssningen utgjorde ett ingrepp i den genom artikel 8 skyddade rätten, varför frågan uppkom om detta ingrepp var berättigat enligt punkt 2 i denna artikel. Ett första villkor var därvid att ingreppet var föreskrivet i lag. Det enda stöd för telefonavlyssning som fanns i spansk lag var emellertid en bestämmelse i den spanska konstitutionen som angav att telefonsamtal skulle vara förtroliga om inte domstol beslutade något annat. Europadomstolen konstaterade att denna bestämmelse inte preciserade vilka personkategorier som kunde underkastas telefonkontroll, vilka slags brott som kunde ge anledning till sådana tvångsåtgärder, för hur lång tid telefonavlyssning skulle kunna äga rum, hur rapporterna över avlyssnade samtal skulle utformas och hur inspelningarna av samtalen skulle användas och slutligen förstöras.

Europadomstolen fann därför att spansk lag vid den aktuella tiden inte tillräckligt tydligt angav de ramar inom vilka domstol fick besluta om telefonavlyssning och inte heller hur avlyssningen skulle genomföras. Det förelåg därför i dessa hänseenden ett brott mot artikel 8 i konventionen.

9. Aerts mot Belgien (dom 30.7.1998)

Sedan klaganden Aerts häktats som misstänkt för misshandel, fann förstainstansdomstolen, *tribunal de première instance*, i Liège i dom den 15 januari 1993, att han begått gärningen i sådant psykiskt tillstånd att han varit oförmögen att kontrollera sitt handlande. Domstolen förordnade därför att Aerts skulle tvångsintas på en psykiatrisk anstalt. Valet av anstalt skulle träffas av nämnden för samhällsskydd, *commission de défense sociale*, och Aerts skulle, till dess han kunde överföras till en sådan anstalt, vara intagen på den psykiatriska avdelningen i fängelset i Lantin.

Den 22 mars 1993 beslöt nämnden för samhällsskydd att Aerts skulle överföras till den psykiatriska anstalten i Paifve. Under hänvisning till att detta beslut ännu inte hade verkställts begärde Aerts den 14 april 1993 att presidenten i förstainstansdomstolen skulle ålägga staten vid vite att överföra honom till Paifve. I beslut den 10 maj 1993 biföll presidenten denna begäran. Beslutet överklagades emellertid av staten och upphävdes den 22 oktober 1993 av appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Liège, som anförde bl. a. att verkställigheten av beslutet om placering av Aerts i Paifve var en administrativ angelägenhet som i princip inte kunde överprövas av domstol samt att myndigheterna i detta fall inte hade gjort sig skyldiga till ett övergrepp (*"voie de fait"*), för vilket en civilmålsdomstol kunde ålägga dem sanktioner.

Den 27 oktober 1993 överfördes Aerts till Paifve.

Emellertid begärde Aerts den 13 januari 1994 rättshjälp för att kunna överklaga appellationsdomstolens beslut till kassationsdomstolen, *Cour de cassation*. Sådan hjälp förvägrades honom genom beslut den 10 februari 1994 av rättshjälpsmyndigheten, *bureau d'assistance judiciaire*, med motiveringen att hans talan inte var välgrundad.

Inför Europadomstolen gjorde Aerts gällande *dels* att hans frihetsberövande på den psykiatriska avdelningen i fängelset i Lantin efter den 22 mars 1993 hade varit olagligt och därmed stått i strid med artikel 5:1 i konventionen, *dels* att appellationsdomstolens beslut innebar att han förvägrats rätten till domstolsprövning av frihetsberövandets laglighet i strid med artikel 5:4 i konventionen, *dels* att han i strid med artikel 6:1 i konventionen hade förvägrats tillträde till kassationsdomstolen som en följd av att rättshjälpsmyndigheten inte hade beviljat honom rättshjälp, *dels* att förhållandena på den psykiatriska avdelningen i fängelset i Lantin

utgjorde en mot artikel 3 i konventionen stridande omänsklig eller förnedrande behandling.

Europadomstolen konstaterade till en början att det i detta fall var fråga om ett sådant frihetsberövande som avses i artikel 5:1:e) i konventionen (frihetsberövande av den som är psykiskt sjuk). Ett sådant frihetsberövande måste, framhöll domstolen, verkställas på ett sjukhus eller i en annan lämplig anstalt. I förevarande fall kunde den psykiatriska avdelningen i fängelset i Lantin inte anses som en lämplig anstalt för behandling av psykiskt sjuka, eftersom det där saknades resurser för medicinsk uppföljning och terapeutisk behandling. Överförandet till Paifve hade skett nio månader efter domstolens beslut att internera Aerts och sju månader efter det att nämnden för samhällsskydd hade utpekat anstalten i Paifve som den anstalt där Aerts skulle behandlas. Detta medförde att frihetsberövandet inte uppfyllde kraven i artikel 5:1:e) och att det därför förelåg ett brott mot artikel 5:1.

När det gällde artikel 5:4 konstaterade Europadomstolen att Aerts hade kunnat hos presidenten i förstainstansdomstolen begära överprövning av frihetsberövandets laglighet. Visserligen hade appellationsdomstolen i detta fall upphävt presidentens beslut, men detta innebar inte att en sådan hänvändelse generellt sett var ett icke effektivt rättsmedel. Europadomstolen berörde i detta avseende ett annat mål där en appellationsdomstol hade fastställt ett beslut i vilket presidenten i en förstainstansdomstol under liknande omständigheter hade förklarat ett frihetsberövande olagligt. Möjligheten att klaga till presidenten fick därför anses uppfylla kraven i artikel 5:4, som således inte hade kränkts.

Europadomstolen fann vidare att det i detta fall var fråga om en prövning av civila rättigheter och att artikel 6:1 därför var tillämplig, eftersom syftet med hänvändelsen till domstol varit bl. a. att Aerts skulle få skadestånd för olagligt frihetsberövande. Han kunde inte utan juridiskt biträde vända sig till kassationsdomstolen, och det ankom inte på rättshjälpsmyndigheten att värdera hans utsikter till framgång i denna domstol. Genom att vägra honom rättshjälp under hänvisning till att hans överklagande inte var välgrundat hade rättshjälpsmyndigheten inkräktat på det centrala innehållet i rätten till domstolsprövning. Artikel 6:1 hade därför kränkts.

Såvitt gällde artikel 3 fann Europadomstolen att förhållandena i fängelset i Lantin visserligen varit otillfredsställande men att de inte haft så allvarliga konsekvenser för Aerts att han kunde anses ha utsatts för en omänsklig eller förnedrande behandling. Med 7 röster mot 2 konkluderade domstolen därför att artikel 3 inte hade kränkts.

10. Gustafsson mot Sverige (dom 30.7.1998)

Sedan Torgny Gustafsson klagat över att svenska staten inte skyddat honom mot de fackliga stridsåtgärder som Hotell- och Restauranganställdas Förbund (HRF) riktat mot hans restaurang och gjort gällande bl. a. att avsaknaden av sådant skydd stred mot artikel 11 i konventionen (om rätten till föreningsfrihet), fann Europadomstolen genom dom den 25 april 1996 (se SvJT 1996 s. 582 f.) att artikel 11 inte hade överträtts.

Torgny Gustafsson begärde resning (*"revision"*) under hänvisning till att svenska regeringen under målets handläggning vid Europadomstolen hade lämnat vissa uppgifter, vilka han inte hade kunnat bemöta på ett effektivt sätt. Sålunda hade regeringen sanningslöst påstått att en av Torgny Gustafssons anställda hade hos HRF klagat över sina anställningsförhållanden. Vidare hade regeringen gjort gällande att Torgny Gustafsson inte kunde styrka att de löner som han betalade var likvärdiga med eller bättre än de förmåner som skulle utgå enligt kollektivavtal med HRF.

Europadomstolen framhöll att den i sin dom den 25 april 1996 hade fäst vikt vid att Torgny Gustafsson kunnat välja mellan två sätt att tillmötesgå HRF:s önskemål om kollektivavtal, nämligen att antingen ansluta sig till en arbetsgivarorganisation eller sluta ett hängavtal; han hade alltså inte varit tvungen att välja att bli medlem i en organisation. Det hade enligt domen också varit av betydelse att Torgny Gustafssons invändning mot att sluta ett hängavtal huvudsakligen berott på hans motvilja mot det svenska systemet med kollektivavtal och att artikel 11 i konventionen inte garanterar en rätt att inte sluta kollektivavtal. Dessa grunder hade varit tillräckliga för att Europadomstolen skulle finna att artikel 11 inte hade kränkts. Av de omständigheter som Torgny Gustafsson nu anfört till stöd för sin begäran om resning hade den första — d. v. s. regeringens påstående att en anställd hänvänt sig till HRF med begäran om hjälp — inte nämnts i domen. Den andra omständigheten, som gällde anställningsvillkoren, hade visserligen berörts i domen men endast som ett tillägg till de egentliga skälen för domslutet.

Med beaktande av dessa förhållanden ansåg Europadomstolen att den bevisning som Torgny Gustafsson nu ville åberopa inte skulle ha haft avgörande betydelse för utgången i målet, varför domstolen, med 16 röster mot 1, avslog hans begäran om resning.

11. Oliveira mot Schweiz (dom 30.7.1998)

Klaganden Maria Celeste Vieira Veloso de Oliveira var som bilförare inblandad i en trafikolycka i Zürich. Hon dömdes av en polisdomare, *Polizeirichter*, i Zürich att böta 200 schweiziska francs för att hon inte hade anpassat hastigheten till vägförhållandena och därigenom hade förlorat kontrollen över fordonet. Senare delgav åkla-

garmyndigheten, *Bezirksanwaltschaft*, i Zürich henne ett straffbeslut, *Strafbefehl*, innefattande ett bötesstraff om 2.000 schweiziska francs, för vållande till kroppsskada.

Fru Oliveira angrep straffbeslutet vid distriktsdomstolen, *Bezirksgericht*, i Zürich, som nedsatte bötesbeloppet till 1.500 francs, varifrån skulle avdras det tidigare fastställda bötesbeloppet om 200 francs. Domen fastställdes senare av appellationsdomstolen, *Obergericht*, i Zürich. Högsta domstolen, *Bundesgericht*, som slutligt prövade målet, uttalade att det måste antas att polisdomaren, när han utdömde ett bötesstraff, varit omedveten om att det uppkommit en allvarlig kroppsskada, eftersom han annars skulle ha varit obehörig att döma i målet. Emellertid hade distriktsdomstolen undanröjt verkningarna av en dubbel bestraffning genom att beakta det först utdömda bötesbeloppet vid fastställande av de nya böterna.

Vid Europadomstolen klagade fru Oliveira över ett brott mot artikel 4 i protokoll nr 7 till konventionen, som innehåller ett förbud mot bestraffning mer än en gång för samma brott (*ne bis in idem*).

Europadomstolen framhöll att det i detta fall var fråga om en enda gärning som utgjorde två separata brott. Det hade visserligen varit mest förenligt med principerna för ett rättvist rättegångsförfarande om lagföring för båda dessa brott hade kunnat ske samtidigt, men artikel 4 i protokoll nr 7 utgjorde inte hinder mot att två skilda brott, även om de begåtts genom en och samma handling, blev föremål för separat lagföring, särskilt när som i detta fall straffen inte kumulerades utan det mindre straffet absorberades av det större. Med 8 röster mot 1 konkluderade Europadomstolen därför att artikel 4 i protokoll nr 7 inte hade överträtts.

12. Sheffield och Horsham mot Storbritannien (dom 30.7.1998)

Klagandena Kristina Sheffield och Rachel Horsham var vid födelsen av manligt kön. De hade båda undergått operationer och annan behandling för att ändra sin könstillhörighet, och de betraktade sig härefter som kvinnor. De klagade vid Europadomstolen över att ändringen av kön inte hade erkänts av deras medborgarskapsland, Storbritannien, och att detta förhållande föranledde åtskilliga olägenheter för dem. De gjorde gällande att deras rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet härigenom hade kränkts och att de i strid med artikel 12 i konventionen förvägrades rätten att ingå äktenskap, eftersom de enligt brittisk lag alltjämt ansågs som män och därför inte kunde gifta sig med män. De påstod slutligen att de i strid med artikel 14 i konventionen i förening med artikel 8 var utsatta för diskriminering såtillvida som de vid olika tillfällen var tvungna att uppge sitt ursprungliga kön, vilket inte motsvarande deras utseende.

Europadomstolen hänvisade till sina tidigare avgöranden i fråga om transsexuella (se fallen Rees mot Storbritannien, SvJT 1991 s. 309 f., Cossey mot Storbritannien, SvJT 1991 s. 310, och B. mot Frankrike, SvJT 1994 s. 367) och framhöll att transsexualism alltjämt väcker svåra vetenskapliga, juridiska, moraliska och sociala frågor, i vilka det det inte finns någon enhetlig uppfattning hos konventionsstaterna. Dessa fick därför anses ha en betydande frihet (*"margin of appreciation"*) att själva utforma sina lagar på detta område. Det förelåg inte någon särskild omständighet som gav anledning till en striktare syn just i de nu aktuella två fallen. Av dessa skäl fann Europadomstolen, med 11 röster mot 9, att artikel 8 inte hade överträtts till följd av att klagandenas kvinnliga kön inte erkändes rättsligt i Storbritannien.

När det gällde artikel 12 anförde Europadomstolen att vad som skyddas enligt denna artikel är det traditionella äktenskapet mellan individer av olika biologiskt kön. Det är således förenligt med denna artikel att staterna tillämpar biologiska kriterier vid bestämmande av en persons kön i samband med ingående av äktenskap. Med 18 röster mot 2 fann Europadomstolen därför att det inte heller förelåg något brott mot artikel 12.

Eftersom Europadomstolen ansett att Storbritannien inte hade någon skyldighet att ge laglig effekt åt könsbyten, kunde de konsekvenser som följde härav inte heller utgöra en diskriminering av klagandena. Något brott mot artikel 14 i konventionen förelåg därför inte.

13. Contrada mot Italien (dom 24.8.1998)

Klaganden Contrada, som hade en hög befattning inom polisen, arresterades i december 1992 som misstänkt för samröre med maffian. Misstankarna mot honom grundades på uttalanden av tidigare medlemmar av maffian som beslutat att samarbeta med polisen (s. k. *pentiti).* Contrada hölls häktad fram till juli 1995, då han frigavs. Han dömdes i oktober 1996 av en domstol i Palermo till tio års fängelse för att han understött maffian. Han överklagade denna dom, och målet var, när Europadomstolen meddelade sin dom, fortfarande anhängigt vid appellationsdomstolen i Palermo.

Inför Europadomstolen klagade Contrada över att han i strid med artikel 5:3 i konventionen hade varit häktad under en oskäligt lång tid.

Europadomstolen konstaterade att frihetsberövandet hade varat i mer än två år och sju månader. Grunden för häktningen hade angivits vara risk för fortsatt brottslighet, flyktfara och kollusionsfara. Europadomstolen fann att flyktfaran hade minskat efter hand som utredningen fortskridit men att recidivfaran och kollusionsfaran alltjämt hade bestått.

Frågan var då om det rättsliga förfarandet hade bedrivits med tillräcklig skyndsamhet. I detta hänseende konstaterade Europadomstolen att av häktningstiden ungefär 14 månader hänförde sig till förundersökningen och resten till rättegången i den domstol som handlagt målet i första instans. Åklagaren hade varit tvungen att under förundersökningen i detalj verifiera de uttalanden som gjorts av de tidigare maffiamedlemmarna, och detta hade förutsatt förhör med vittnen och framställningar om internationell rättshjälp. Under rättegången hade inte mindre än 250 personer hörts som vittnen eller i annan egenskap. Av säkerhetsskäl hade vissa förhör hållits i de fängelser där de hörda personerna befann sig. Vidare hade tre konfrontationer organiserats, och 13 rättegångsdagar hade ägnats åt förhör med Contrada själv.

Europadomstolen fann — med visst undantag — inga skäl att kritisera det sätt på vilket målet mot Contrada handlagts samt pekade på de speciella svårigheter som är förbundna med förfaranden avseende maffian.

Sammanfattningsvis ansåg Europadomstolen att de italienska myndigheterna hade haft rimliga och tillräckligt starka skäl för att hålla Contrada i häkte och att förfarandet hade bedrivits med tillräcklig skyndsamhet. Med 8 röster mot 1 konkluderade domstolen att artikel 5:3 i konventionen inte hade överträtts.

14. Soumare mot Frankrike (dom 24.8.1998)

Klaganden Soumare, som var medborgare i Mali, arresterades i Paris i januari 1988 som misstänkt för olovlig införsel av narkotika. Han dömdes i november 1989 av brottmålsdomstolen, *tribunal correctionnel*, i Bobigny till fängelse och utvisning samt ålades att gemensamt med andra betala ett belopp motsvarande värdet av olovligt införd narkotika till tullmyndigheterna. Slutligen förordnade domstolen att han skulle hållas i fängelse intill dess detta belopp hade betalats, dock längst under två år. Domen fastställdes i maj 1990 av appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Paris. I december 1993 begärde Soumare att bli överförd till Mali för fortsatt straffverkställighet, men detta vägrades honom under hänvisning till att det utdömda beloppet inte hade betalats till tullmyndigheterna. I juni 1994 hade Soumare avtjänat sitt fängelsestraff, men han hölls fortfarande kvar i fängelse på grund av att han inte hade betalat sin skuld till dessa myndigheter.

Soumare sökte nå en uppgörelse med tullmyndigheterna men utan framgång. Han vände sig också till domstol för att få beslutet om frihetsberövande i avbidan på betalning upphävt, varvid han hänvisade till att han var insolvent. Appellationsdomstolen i Paris avslog i november 1994 hans framställning med motiveringen att domstolen inte var behörig att överpröva beslutet att förlänga frihetsberövandet på grund av bristande betalning. I januari 1995 fri-

gavs Soumare efter det att han hade betalat 10.000 francs till tullmyndigheterna.

Soumare klagade till Europadomstolen över brott mot artikel 5:4 i konventionen på grund av att han, efter att ha avtjänat sitt straff i juni 1994, hade fortsatt att vara berövad friheten till januari 1995 och att han inte kunnat få till stånd en domstolsprövning av lagligheten av detta frihetsberövande.

Europadomstolen fann att Soumare, efter att ha avtjänat sitt fängelsestraff, enligt artikel 5:4 i konventionen hade haft rätt att få lagligheten av det fortsatta frihetsberövandet överprövad av domstol. Lagligheten av detta frihetsberövande berodde bl. a. på om han visade sig vara insolvent, och det hade bort vara möjligt att få denna fråga prövad av domstol. Emellertid hade fransk rätt på denna punkt varit oklar vid den aktuella tiden, och appellationsdomstolen hade ansett sig inte vara behörig att göra en sakprövning. Denna domstol hade till stöd för sin ståndpunkt hänvisat till ett avgörande av kassationsdomstolen, *Cour de cassation*, och det kunde under sådana förhållanden inte krävas av Soumare att också han skulle ha hänvänt sig till kassationsdomstolen.

Europadomstolen erinrade om att existensen av ett nationellt rättsmedel, för att kunna godtas enligt konventionen, måste vara tillräckligt klar och säker, och så var inte fallet i fråga om Soumares frihetsberövande. Med 8 röster mot 1 konkluderade domstolen, att artikel 5:4 i konventionen hade kränkts.

15. Lambert mot Frankrike (dom 24.8.1998)

Inom ramen för en brottsutredning beslöt en undersökningsdomare i Riom att en telefon tillhörande en viss R.B. skulle få avlyssnas. Giltighetstiden för detta bemyndigande utsträcktes därefter vid flera tillfällen. Som en följd av den information som inhämtades genom avlyssningen åtalades klaganden Lambert för häleri.

Lambert vände sig till en avdelning, *chambre d'accusation*, vid appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Riom med en begäran om fastställande av att vissa av besluten att förlänga giltighetstiden för telefonavlyssningen hade varit olagliga. Denna domstol avslog hans överklagande. Lambert överklagade detta beslut till kassationsdomstolen, *Cour de cassation*, som fann att Lambert inte var behörig att angripa ett beslut om avlyssning av en tredje persons telefon och att avdelningen vid appellationsdomstolen hade förfarit felaktigt när den i sak prövat Lamberts överklagande dit.

Vid Europadomstolen klagade Lambert över brott mot artikel 8 i konventionen (om rätten till respekt för privatliv och korrespondens) till följd av att kassationsdomstolen förvägrat honom rätten att klaga över att vissa av hans telefonsamtal hade avlyssnats, med motiveringen att det var en tredje persons telefon som hade avlyssnats.

Europadomstolen fann att avlyssnandet av Lamberts telefonsamtal var ett ingrepp i hans genom artikel 8 skyddade rätt. Frågan var om detta ingrepp var godtagbart enligt undantagsregeln i artikel 8:2. I detta hänseende konstaterade domstolen att avlyssningen hade skett med stöd i tillräckligt tydlig fransk lag och att den hade haft ett legitimt syfte enligt artikel 8:2 (”förebyggande av oordning”). Emellertid hade kassationsdomstolen uteslutit möjligheten för andra än den som var innehavare av den avlyssnade telefonen att klaga över att deras telefonsamtal hade avlyssnats. Detta begränsade rättsskyddet på ett otillåtet sätt, varför Lambert inte hade åtnjutit den effektiva kontroll av ingreppet i hans rätt som förutsattes enligt artikel 8. Europadomstolen fann därför att denna artikel inte hade respekterats.

16. Couez mot Frankrike (dom 24.8.1998)

Klaganden Couez, som arbetade vid polisen, drabbades av en hjärtattack och sjukskrevs under någon tid, varefter han återvände till sitt arbete. Senare ansökte han om ny sjukledighet, varvid han begärde att hans sjukdom skulle anses hänförlig till hans arbete och att han skulle omfattas av reglerna för polismän som skadats i tjänsten. Vederbörande myndighet ansåg emellertid att hans sjukledighet inte haft samband med tjänsten samt beslöt att han i fortsättningen skulle tillhöra den administrativa personalen och att han, om han inte accepterade detta, skulle tvångspensioneras på grund av bristande tjänstbarhet.

I januari 1992 angrep Couez vid förvaltningsdomstolen, *tribunal administratif*, i Amiens beslutet att hans sjukdom inte hade samband med hans tjänsteutövning. Sedan han också hade motsatt sig att bli överförd till den administrativa personalen, förklarades han olämplig för aktiv polistjänst och försattes i disponibilitet. Senare tvångspensionerades han på grund av bristande tjänstbarhet.

I juni 1996 upphävde förvaltningsdomstolen bl. a. beslutet att tvångspensionera Couez. Domstolen fann emellertid att han borde ha pensionerats redan i januari 1992 då han vägrade att överföras till den administrativa personalen.

Genom särskild talan vid förvaltningsdomstolen hade Couez i mars 1992 överklagat beslutet att försätta honom i disponibilitet. Han återkallade denna talan, varefter målet avskrevs i maj 1995. Couez överklagade detta beslut, och målet var alltjämt anhängigt vid den administrativa appellationsdomstolen, *cour administrative d'appel*, i Nancy, när Europadomstolen dömde i målet.

Vid Europadomstolen klagade Couez över brott mot artikel 6:1 i konventionen på grund av att hans mål vid förvaltningsdomstolarna inte hade handlagts med erforderlig skyndsamhet.

Den första frågan var om målen vid förvaltningsdomstolarna hade gällt Couez civila rättigheter och om artikel 6:1 således var

tillämplig. I detta hänseende erinrade Europadomstolen om sin praxis, enligt vilken tvister om rekrytering av offentliga tjänstemän, deras karriär och avslutandet av deras tjänstgöring inte gäller civila rättigheter (se t. ex. fallen Neigel mot Frankrike, SvJT 1997 s. 387 f., och Huber mot Frankrike, SvJT 1998 s. 361), medan motsatsen gäller när tvisten enbart avser deras ekonomiska förmåner, såsom rätten till lön (se t. ex. fallet De Santa mot Italien, SvJT 1997 s. 767 f.) eller pension (se t. ex. fallet Francesco Lombardo mot Italien, SvJT 1994 s. 347), eller i vart fall väsentligen angår deras ekonomiska intressen (se fallet Nicodemo mot Italien, SvJT 1997 s. 767 f.). Europadomstolen konstaterade att Couez krav i förstone kunde förefalla att gälla hans karriär och avslutandet av hans tjänst men att resultatet av det rättsliga förfarandet hade en avgörande betydelse för hans ekonomiska rättigheter, eftersom, om domstolarna hade funnit att hans sjukledighet hade samband med en olycka i tjänsten, reglerna om tjänstemän som skadats under utövningen av sin tjänst skulle ha blivit tillämpliga och han då inte skulle ha kunnat försättas i disponibilitet utan att ha rätt till betalning. I stället skulle han ha uppburit sin lön tills han kunnat återvända till arbetet eller tills han pensionerats. Han skulle också ha haft rätt till ett antal andra ekonomiska förmåner. Av dessa skäl fann Europadomstolen att artikel 6:1 var tillämplig.

Det första domstolsförfarandet, som hade inletts i januari 1992 och avslutats i juni 1996, hade således varat i mer än fyra år och fem månader. Det andra domstolsförfarandet hade börjat i mars 1992 och var fortfarande anhängigt när Europadomstolen avgjorde sitt mål. Europadomstolen fann att det förelegat vissa omotiverade dröjsmål i förfarandet inför förvaltningsdomstolen och konkluderade, med 7 röster mot 2, att artikel 6:1 hade kränkts.

17. Benkessiouer mot Frankrike (dom 24.8.1998)

Klaganden Benkessiouer var posttjänsteman. I januari 1991 ansökte han om sjukledighet, men hans ansökan avslogs i mars 1991. Beslut fattades senare om att han skulle anses från en dag i november 1991 ha uteblivit från arbetet utan giltig ursäkt, vilket medförde att betalningen av hans lön suspenderades från denna dag. Eftersom Benkessiouer inte återvände till sitt arbete, underrättades han i december 1991 om att han inom kort skulle avskedas om han inte återupptog arbetet.

I augusti 1991 hade Benkessiouer hos förvaltningsdomstolen, *tribunal administratif*, i Paris begärt överprövning av besluten att vägra honom sjukledighet och att suspendera utbetalningen av hans lön. I juni 1992 begärde han överprövning av ytterligare ett beslut, vilket gällde återbetalning av vissa utgifter för medicinsk behandling. I februari 1996 avgjordes målet av förvaltningsdomstolen, som upphävde besluten att vägra Benkessiouer sjukledighet och att sus-

pendera utbetalningen av hans lön men avslog överklagandet i andra hänseenden.

I juni 1993 vände sig Benkessiouer också till förvaltningsdomstolen med en begäran att Posten skulle förpliktas utge skadestånd till honom. Detta avslogs av domstolen i augusti 1993. Efter överklagande fastställdes domen i oktober 1994 av den administrativa appellationsdomstolen, *cour administrative d'appel*, i Paris. Benkessiouer överklagade denna dom till *Conseil d'Etat*, som i maj 1995 avslog överklagandet.

Benkessiouer klagade över att förfarandena i förvaltningsdomstolarna i strid med artikel 6:1 i konventionen inte hade slutförts inom skälig tid.

På väsentligen samma grunder som i fallet Couez (se ovan under 16) fann Europadomstolen att artikel 6:1 var tillämplig. Det första domstolsförfarandet hade pågått i mer än fyra år och fem månader och det andra i mer än ett år och elva månader. Europadomstolen fann att det i det första förfarandet hade förekommit ett långt dröjsmål, som inte var försvarligt. Det andra förfarandet hade däremot slutförts inom skälig tid.

Europadomstolen konkluderade, med 7 röster mot 2, att artikel 6:1 blivit kränkt.

18. Hertel mot Schweiz (dom 25.8.1998)

Klaganden Hertel, som ägnade sig åt naturvetenskaplig forskning, gjorde tillsammans med en professor en undersökning av hur konsumtion av livsmedel som tillagats i mikrovågsugn påverkar den mänskliga organismen. I sin forskningsrapport fann de att konsumtion av sådana livsmedel hade mätbara effekter på blodet, vilka föreföll vara början på en patologisk process av samma slag som kan iakttas i det initiala stadiet av cancer. Hertel sände ett exemplar av rapporten till en tidskrift, där dess innehåll återgavs, illustrerat med en bild av en mikrovågsugn tillsammans med en symbol för döden (”liemannen”).

En schweizisk förening av tillverkare och leverantörer av elektriska hushållsprodukter väckte talan mot Hertel vid handelsdomstolen, *Handelsgericht*, i kantonen Bern med yrkande att Hertel skulle vid äventyr av fängelse eller böter förbjudas göra uttalanden av innebörd att livsmedel som framställts i mikrovågsugn är en hälsofara och föranleder sjukliga förändringar i blodet av det slag som föreligger i början av en cancersjukdom. Handelsdomstolen biföll yrkandet med stöd av den schweiziska lagen om illojal konkurrens och utfärdade det begärda förbudet. Hertels överklagande av domen avslogs av den schweiziska högsta domstolen, *Bundesgericht*.

Inför Europadomstolen klagade Hertel över brott mot artikel 10 i konventionen, som skyddar yttrandefriheten.

Europadomstolen fann att de schweiziska domstolarnas avgöranden innefattade en inskränkning av Hertels yttrandefrihet, varför det gällde att bedöma om denna inskränkning uppfyllde villkoren i artikel 10:2 i konventionen. Det förbud som utfärdats mot Hertel hade stöd i schweizisk lag och syftade till att skydda andras rättigheter. Hertel hade översänt sin rapport till tidskriften men hade inte svarat för hur artikeln i tidskriften redigerats och illustrerats. Det förbud som utfärdats hade avsett det väsentliga innehållet i Hertels teorier, och han förhindrades således att framföra sin uppfattning i en fråga av allmänt intresse. Det saknade därvid betydelse att denna uppfattning inte delades av flertalet andra experter och måhända var ogrundad, eftersom det på ett område som detta, där full säkerhet knappast kunde nås, skulle vara särskilt olämpligt att begränsa yttrandefriheten till att omfatta endast allmänt accepterade idéer.

På grund av det anförda fann Europadomstolen, med 6 röster mot 3, att inskränkningen av Hertels yttrandefrihet varit alltför långtgående och att artikel 10 därför hade kränkts.

19. Ahmed m. fl. mot Storbritannien (dom 2.9.1998)

År 1990 infördes i Storbritannien nya bestämmelser, enligt vilka kommunala tjänstemän i centrala befattningar inte fick kandidera i val till underhuset, Europaparlamentet eller kommunala församlingar och inte heller fick delta på vissa andra sätt i partipolitisk verksamhet. Klagandena Ahmed, Perrin, Bentley och Brough var alla anställda som kommunala tjänstemän, och de nämnda bestämmelserna var tillämpliga på dem. De var därför tvungna att, när de nya bestämmelserna trädde i kraft, avstå från vissa politiska aktiviteter, Ahmed från att kandidera i kommunala val, Perrin och Bentley från att inneha vissa befattningar inom ett politiskt parti och att understödja sina hustrurs kandidaturer i kommunala val samt Brough från att inneha en befattning inom ett politiskt parti och att tala på politiska möten. De gjorde gällande att detta kränkte deras rättigheter enligt artiklarna 10 (om yttrandefrihet) och 11 (om föreningsfrihet) i konventionen samt artikel 3 (om rätten till fria val) i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Europadomstolen fann att det var fråga om inskränkningar i yttrandefriheten, vilka var föreskrivna i lag. Domstolen framhöll att de brittiska medborgarnas förtroende för de kommunala organen ansågs i viss mån bero på att dessa betjänades av politiskt neutrala tjänstemän. De bestämmelser som infördes 1990 anknöt till en praxis som tillämpats i Storbritannien och hade ett legitimt syfte, nämligen att — med konventionens terminologi — skydda andras rättigheter. Begränsningen i yttrandefriheten fick anses tillgodose ett angeläget samhälleligt behov och kunde, mot bakgrund av den historiska traditionen i Storbritannien, anses proportionerlig och

därmed nödvändig i ett demokratiskt samhälle. Med 6 röster mot 3 konkluderade Europadomstolen att artikel 10 i konventionen inte blivit kränkt.

På motsvarande grunder fann Europadomstolen — som konstaterade att de brittiska bestämmelserna inte hindrade klagandena från att ansluta sig till ett politiskt parti — att det också var fråga om en godtagbar inskränkning av föreningsfriheten. Med samma röstetal som i fråga om artikel 10 konkluderade domstolen därför att inte heller artikel 11 blivit kränkt.

När det slutligen gällde artikel 3 i första tilläggsprotokollet framhöll domstolen att rätten att rösta och rätten att vara kandidat i val enligt denna artikel inte är absoluta rättigheter utan kan göras beroende av att vissa villkor är uppfyllda. Syftet att skydda tjänstemännens politiska opartiskhet fick anses vara ett legitimt skäl för att inskränka deras rätt att kandidera i val. Utan att ta ställning till om val till kommunala församlingar och till Europaparlamentet omfattas av artikel 3 fann Europadomstolen att det inte förelåg något brott mot denna artikel.

20. Yasa mot Turkiet (dom 2.9.1998)

Klaganden Esref Yasa hyrde en tidningskiosk i Diyarbakir. Han uppgav att han hade utsatts för hotelser på grund av att han sålde vissa tidningar, särskilt den prokurdiska tidningen *Özgür Gündem*. I november 1992 sattes kiosken i brand och förstördes. I januari 1993 blev Esref Yasa beskjuten på allmän plats. Han blev skadad och fördes till sjukhus, där han enligt egen uppgift hördes av polisen och uppgav att de som angripit honom var polismän. I juni 1993 dödades Esret Yasas farbror Hasim Yasa på öppen gata.

Esref Yasa gjorde gällande att det var medlemmar av de turkiska säkerhetsstyrkorna som hade sökt döda honom och som dödat hans farbror och att Turkiet därför brutit mot artikel 2 i konventionen, som skyddar rätten till respekt för livet. Han ansåg att samma artikel hade kränkts också genom att de turkiska myndigheterna inte gjort någon effektiv undersökning rörande dessa två händelser i syfte att spåra gärningsmännen.

Även om det fanns omständigheter som kunde tyda på att staten bar ansvar för angreppen mot Esref Yasa och hans farbror fann Europadomstolen det inte styrkt bortom rimligt tvivel att staten var ansvarig. Det förelåg därför i detta hänseende inte något brott mot artikel 2. Däremot ansåg domstolen att utredningen rörande dessa händelser hade varit otillfredsställande, särskilt eftersom myndigheterna utgått från att det var en terroristgrupp som var skyldig och inte beaktat möjligheten att agenter för staten låg bakom attackerna. Europadomstolen konkluderade, med 8 röster mot 1, att artikel 2 hade kränkts på grund av dessa brister i utredningen. Till följd av den otillfredsställande utredningen hade Esref Yasa

också berövats rätten till ett effektivt rättsmedel, varför Europadomstolen med samma röstetal fann att även artikel 13 i konventionen hade kränkts.

21. Erkalo mot Nederländerna (dom 2.9.1998)

Klaganden Erkalo dömdes för grova brott till fem års fängelse och till behandling i psykiatrisk anstalt. Enligt nederländsk lag skulle vistelsen i sådan anstalt pågå i två år, och den skulle i detta fall börja den 3 juli 1991. Tiden för frihetsberövandet kunde förlängas, och en begäran om sådan förlängning skulle göras av åklagaren senast en månad före utgången av den löpande perioden, d. v. s. i det aktuella fallet senast den 3 juni 1993. Erkalo fick veta att åklagaren avsåg att inge en sådan begäran om förlängning till regiondomstolen, *Arrondissementsrechtbank*, i Groningen. En begäran förbereddes också men kom på avvägar, varför den inte ankom till domstolen i tid. Erkalo kvarblev trots detta i anstalten. Först några månader senare började man göra efterforskningar. Man påträffade då den framställning som hade utarbetats och ingav den till domstolen, där den registrerades den 8 september 1993. I beslut den 23 september 1993 fann domstolen inte anledning att avvisa framställningen trots att den inkommit för sent. I stället förlängdes frihetsberövandet för en ytterligare period om ett år.

Erkalo klagade över att hans frihetsberövande inte uppfyllde kraven i artikel 5:1 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att domstolen inte mottagit framställningen om förlängning av frihetsberövandet förrän två månader efter utgången av den löpande perioden för frihetsberövandet. Den nederländska domstolen hade ändå funnit frihetsberövandet stå i överensstämmelse med nationell lag, och Europadomstolen godtog att så var fallet. Emellertid hade i detta fall Erkalo varit berövad friheten i 82 dagar utan att det funnits något domstolsbeslut till stöd för frihetsberövandet. Enligt Europadomstolens mening hade det saknats tillräckligt skydd mot att Erkalo förblev berövad friheten alltför länge. Hans intresse av att bli frigiven så snart som möjligt hade inte beaktats, och ingen myndighet hade funnit anledning att undersöka varför åklagarens begäran om förlängning inte hade inkommit till domstolen och huruvida en dag utsatts för behandling av denna begäran. Europadomstolen fann att frihetsberövandet från den 3 juli till den 23 september 1993 inte kunde anses lagligt och konkluderade, med 8 röster mot 1, att artikel 5:1 i konventionen blivit kränkt.

22. Lauko mot Slovakien (dom 2.9.1998)

Klaganden Lauko anklagade sina grannar för störande uppträdande och för att de hade betett sig hånfullt och hotfullt mot honom. Polisen fann emellertid anklagelserna obestyrkta och väg-

rade att vidta några åtgärder mot grannarna. I stället fann den lokala myndigheten att Lauko gjort sig skyldig till en administrativ förseelse genom att framföra ogrundade anklagelser. Myndigheten ålade honom ett bötesstraff, som senare fastställdes av överordnad förvaltningsmyndighet. Lauko sökte överklaga beslutet till författningsdomstolen, som avvisade överklagandet med hänvisning till att beslut av detta slag inte kunde överprövas av domstol.

Lauko gjorde vid Europadomstolen gällande att avsaknaden av varje möjlighet till överprövning vid domstol stred mot artikel 6:1 i konventionen.

Europadomstolen fann att karaktären av den lagregel som Lauko hade överträtt samt det förhållandet att påföljden syftade till avskräckning och bestraffning utgjorde tillräckliga skäl för att förfarandet skulle anses gälla en anklagelse för brott enligt artikel 6:1 i konventionen. De myndigheter som beslutat om bötesstraffet var inte oavhängiga i förhållande till regeringsmakten, och deras avgöranden kunde inte överklagas till domstol. Det förelåg därför ett brott mot Laukos rätt enligt artikel 6:1 att bli hörd av en oavhängig och opartisk domstol.

23. Kadubec mot Slovakien (dom 2.9.1998)

Klaganden Kadubec ålades av lokal myndighet ett bötesstraff för att han uppträtt störande och bullersamt och vägrat att lyda polisen. Bötesstraffet fastställdes av högre förvaltningsmyndighet. Kadubec försökte överklaga beslutet till författningsdomstolen, som emellertid avvisade överklagandet på grund av att han inte hade uppdragit åt en advokat att företräda honom.

På samma grunder som i fallet Lauko (se ovan under 22) fann Europadomstolen att artikel 6:1 i konventionen var tillämplig på förfarandet och att denna bestämmelse blivit kränkt till följd av att det saknats möjlighet till överprövning vid en oavhängig och opartisk domstol.

24. Portington mot Grekland (dom 23.9.1998)

Klaganden Portington åtalades för bl. a. mord och dömdes i februari 1998 av brottmålsdomstolen i Thessaloniki till dödsstraff för mord och till fängelsestraff för vissa andra brott. Han överklagade omedelbart domen till appellationsdomstolen i Thessaloniki. En förhandling i målet skulle hållas i oktober 1989 men inställdes på oklara grunder. De förhandlingar som härefter var utsatta att äga rum i april 1991, februari 1993 och december 1994 uppsköts likaså. Under vissa tider kunde förhandling inte hållas på grund av en advokatstrejk. En förhandling i målet ägde slutligen rum i februari 1996. Appellationsdomstolen fann därefter Portington övertygad om de brott för vilka han åtalats men upphävde

dödsdomen och dömde honom i stället till livstids fängelse för mord.

Frågan i målet var om kravet i artikel 6:1 i konventionen på en rättegång inom skälig tid hade respekterats såvitt gällde förfarandet vid appellationsdomstolen.

Europadomstolen konstaterade att målet, som varit anhängigt i appellationsdomstolen under nästan åtta år, hade i någon mån varit komplicerat men inte i sådan grad att detta kunde förklara tidsutdräkten. Även om Portington hade begärt vissa uppskov i förfarandet, kunde inte heller detta förklara den totala längden av appellförfarandet. Däremot fanns det flera perioder under vilka appellationsdomstolen hade varit helt passiv, varvid det förhållandet att domstolen haft en stor arbetsbörda inte utgjorde en ursäkt. Med hänsyn härtill och till att Portington i första instans hade ådömts dödsstraff fann Europadomstolen att rättegången inför appellationsdomstolen inte hade slutförts inom skälig tid. Det förelåg därför ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

25. Demir m. fl. mot Turkiet (dom 23.9.1998)

Klagandena var tre personer — Demir, Kaplan och Süsin — som arresterades i januari 1993 av polis i sydöstra Turkiet på grund av misstanke om inblandning i terroristisk verksamhet. Den exakta tidpunkten för dessa arresteringar var inte helt klar, men det framgick att Demir och Süsin i vart fall hade arresterats senast den 26 januari och Kaplan senast den 30 januari. De hölls därefter i polishäkte under någon tid utan möjlighet till domstolskontroll av frihetsberövandena. Demir och Süsin inställdes inför domstol den 18 februari 1993 och Kaplan den 15 februari 1993. Vid dessa tillfällen beslöt domstolen att de skulle häktas. Alla tre åtalades för medlemskap i PKK eller för samverkan med denna organisation. De dömdes slutligen till fängelsestraff.

Frågan i målet var om artikel 5:3 i konventionen hade överträtts genom att Demir, Kaplan och Süsin inte ofördröjligen efter arresteringen hade ställts inför en domare.

Europadomstolen hänvisade till fallet Brogan m. fl. mot Storbritannien (SvJT 1991 s. 272), där ett frihetsberövande utan domstolskontroll under en tid av fyra dagar och sex timmar funnits strida mot artikel 5:3, trots att syftet varit att skydda samhället mot terrorism. Demir och Süsin hade varit i poliarrest under minst 23 dagar och Kaplan i minst 16 dagar, och sådana tidsperioder kunde mot bakgrund av Brogan-domen inte anses förenliga med artikel 5:3.

Emellertid hade Turkiet med stöd av artikel 15 i konventionen lämnat underrättelse om en avvikelse (s. k. derogation) från de normala förpliktelserna enligt artikel 5 i konventionen såvitt avsåg vissa delar av sydöstra Turkiet. Det gällde därför att ta ställning till

om Turkiet trots denna derogation ändå hade brutit mot sina förpliktelser enligt konventionen.

Europadomstolen godtog att det i sydöstra Turkiet förelåg ett sådant nödläge som avsågs i artikel 15 i konventionen. Däremot var det andra villkoret i artikel 15, nämligen att avvikelsen från de normala konventionsförpliktelserna skulle hålla sig inom ramen för vad som kunde anses absolut nödvändigt, inte uppfyllt i detta fall. Det hade sålunda inte visats, menade Europadomstolen, att klagandenas frihetsberövanden under minst 16 eller minst 23 dagar, utan tillgång till en domare eller annan ämbetsman med dömade uppgifter, hade varit nödvändiga på grund av krissituationen i denna del av Turkiet. Artikel 5:3 hade således överträtts.

26. Aka mot Turkiet (dom 23.9.1998)

I samband med ett dammbygge exproprierades vissa fastigheter som tillhörde klaganden Aka. I samband med tillträdet till fastigheterna den 4 september 1987 erhöll Aka från det statliga vattenverket en ersättning om cirka 4 miljoner turkiska lira. Efter ett följande domstolsförfarande ålades vattenverket i juni 1989 och maj 1990 att betala ytterligare ersättningsbelopp om sammanlagt cirka 7 miljoner lira jämte 30 % ränta från den 4 september 1987. Dessa ersättningsbelopp med ränta utbetalades till Aka i januari 1992 och januari 1993.

Aka klagade över en kränkning av äganderättsskyddet i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen på grund av att räntan på de utdömda ersättningsbeloppen var alltför låg i förhållande till inflationen och vattenverket dessutom hade dröjt alltför länge med att utbetala ersättningsbeloppen.

Europadomstolen konstaterade att inflationen i Turkiet under den aktuella tiden hade varit 70 % per år, medan Aka uppburit endast 30 % per år i ränta på de utdömda ersättningsbeloppen. Detta medförde i det aktuella fallet att Aka drabbats av en ytterligare förlust till följd av penningvärdeförsämringen under den tid som förflutit från det att hans fastigheter togs i anspråk av vattenverket fram till den tidpunkt då ersättningsbeloppen utbetalades till honom. Härigenom hade balansen mellan de motstående intressena rubbats och artikel 1 i tilläggsprotokollet kränkts.

27. A. mot Storbritannien (dom 23.9.1998)

När klaganden A. var nio år gammal, blev han slagen med en käpp av sin styvfar. Han undersöktes av en läkare som konstaterade att det fanns ett stort antal märken på hans kropp, vilka kunde vara resultatet av kraftiga slag med en käpp vid flera tillfällen. Styvfadern åtalades i en juryrättegång för misshandel som orsakat kroppsskada. Han medgav att han slagit A. men gjorde gällande att

det varit fråga om måttlig aga på grund av att A. varit olydig och svår att uppfostra. Styvfadern frikändes av juryn.

Europadomstolen fann att den behandling som A. utsatts för var tillräckligt svårartad för att falla in under artikel 3 i konventionen, som förbjuder omänsklig och förnedrande behandling. Det är enligt engelsk lag ett försvar mot en anklagelse för misshandel av ett barn att det varit fråga om rimlig bestraffning (*"reasonable chastisement"*), och det ankommer på åklagaren att visa bortom rimligt tvivel att behandlingen i det särskilda fallet gått utöver vad som kunde anses som tillåten aga. I det nu aktuella fallet visade det frikännande juryutslaget enligt Europadomstolens mening att engelsk rätt inte hade givit A. tillräckligt skydd mot behandling av det slag som han utsatts för, varför det i detta hänseende förelåg ett brott mot artikel 3 i konventionen.

28. McLeod mot Storbritannien (dom 23.9.1998)

Efter skilsmässa från sin man bodde klaganden Sally McLeod kvar i makarnas tidigare hem, dit även hennes åldriga mor flyttade in. Efter en rättegång beslöt domstol att Sally McLeod skulle överta hemmet mot att hon betalade ett visst penningbelopp till sin tidigare man. Domstolen fattade också beslut om delning av möbler och annat lösöre mellan henne och mannen. Eftersom Sally McLeod inte lämnade ut all den egendom som skulle tillfalla mannen McLeod, förklarade sig denne beredd att komma och själv hämta egendomen.

Mannen McLeod begav sig till det tidigare gemensamma hemmet tillsammans med en bror, en syster, en medhjälpare på ett advokatkontor och två polismän. Endast Sally McLeods mor var hemma. Mannen McLeod och hans syskon gick in i bostaden och förde ut egendom därifrån.

Sally McLeod väckte talan vid domstol mot polisen för olaga intrång (*"trespass"*), men denna talan ogillades. Sally McLeod överklagade domen till appellationsdomstolen, *Court of Appeal*, men utan framgång. Denna domstol fann att polismännen hade gått in i Sally McLeods hem för att förhindra gräl och bråk (*"breach of the peace"*) och att de hade haft skälig grund för att anse det föreligga en risk för sådana händelser.

Vid Europadomstolen klagade Sally McLeod över att polismännen hade kränkt hennes i artikel 8 i konventionen skyddade rätt till respekt för privatliv och hem genom att bege sig in i hennes bostad och genom att inte hindra hennes tidigare make att ta sig in i bostaden.

Europadomstolen fann att det var fråga om ett intrång i den genom artikel 8 skyddade rätten och att det därför gällde att bedöma om intrånget var försvarligt enligt de kriterier som anges i artikel 8:2. Rättsgrunden för polismännens agerande hade varit de

principer i engelsk rätt som gav dem rätt att ge sig in och vistas i privata lokaler, när detta krävdes för att förhindra uppkomsten av en *"breach of the peace"*. Detta begrepp hade i engelsk domstolspraxis fått en tillräckligt tydlig utformning för att det skulle kunna godtas som laglig grund enligt artikel 8:2. Syftet kunde vidare i detta fall anses ha varit att förhindra oordning eller brott enligt den terminologi som används i nämnda konventionsbestämmelse.

När det sedan gällde frågan om det varit ett under omständigheterna nödvändigt intrång i rätten till respekt för privatliv och hem fann Europadomstolen att polismännen borde ha sökt få bekräftelse på att mannen McLeod faktiskt hade rätt att besöka Sally McLeods hem och avlägsna egendom därifrån och att de inte borde utan vidare ha godtagit mannen McLeods uppgift om att det träffats en överenskommelse om att han skulle få besöka bostaden och ta ut egendom därifrån. Inte heller borde polismännen, sedan det visat sig att Sally McLeod inte var hemma, själva ha gått in i bostaden. Europadomstolen konkluderade, med 7 röster mot 2, att artikel 8 därför hade kränkts.

29. Aytekin mot Turkiet (dom 23.9.1998)

Klaganden Gülten Aytekin var änka efter Ali Riza Aytekin som, enligt vad hon påstod, hade rättsstridigt skjutits ihjäl av en soldat vid en kontrollpunkt vid vägen mellan Diyarbakir och Sason i sydöstra Turkiet. Soldaten i fråga hade senare dömts av turkisk domstol för vållande till annans död till ett fängelsestraff, men denna dom hade överklagats till kassationsdomstolen av såväl Gülten Aytekin som åklagaren, vilka båda yrkat att soldaten skulle dömas för uppsåtligt dödande.

Gülten Aytekin gjorde inför Europadomstolen gällande att Turkiet brutit mot artikel 2 i konventionen, som skyddar rätten till respekt för liv, och artikel 13 i konventionen, som ger den enskilde rätt till ett effektivt rättsmedel med avseende på kränkningar av konventionen.

Europadomstolen fann att Gülten Aytekin hade med rimlig utsikt till framgång kunnat yrka skadestånd från soldaten i fråga, från dennes överordnade eller från turkiska staten under åberopande av att soldaten i en brottmålsprocess hade dömts för otillåtet dödande. Eftersom hon genom att underlåta detta inte hade uttömt de inhemska rättsmedlen, kunde Europadomstolen inte pröva hennes klagomål i sak.

30. Petra mot Rumänien (dom 23.9.1998)

Klaganden Petra påstod att han under fängelsevistelse haft stora svårigheter att korrespondera med Europakommissionen. De brev han skrivit till kommissionen hade han varit tvungen att överlämna till fängelsedirektören, och denne hade därefter skickat dem till

Bukarest, vilket orsakat långa dröjsmål. Brev från kommissionen hade öppnats innan de framlämnats till Petra och hade ofta nått honom mer än en månad efter det att de avsänts. Allt detta var enligt Petras mening oförenligt med artikel 8 i konventionen, som skyddar rätten till respekt för korrespondens.

Europadomstolen fann att kontrollen av Petras korrespondens med kommissionen utgjorde ett ingrepp i den genom artikel 8 skyddade rättigheten. Frågan var då, om detta ingrepp var rättfärdigat enligt den särskilda bestämmelsen i artikel 8:2.

Europadomstolen erinrade om att ett första villkor enligt artikel 8:2 är att ingreppet sker i överensstämmelse med lag. I det aktuella fallet bestod emellertid den lagliga grunden för kontrollen av fångars brevväxling endast av mycket allmänna lagbestämmelser, som bl. a. gav en fängelsedirektör rätt att förhindra sådan korrespondens som kunde anses motverka fångens rehabilitering. Det fanns inte heller något rättsmedel mot fängelsedirektörens beslut. Vissa tillämpningsbestämmelser hade utfärdats men hade inte ens offentliggjorts, och Petra hade inte haft tillgång till dem. Han hade således inte åtnjutit det rättsskydd som kunde krävas i ett demokratiskt samhälle. Ingreppet i hans rätt kunde under sådana omständigheter inte anses ha skett i överensstämmelse med lag, varför artikel 8 hade kränkts.

Eftersom Petra dessutom hade utsatts för hot från fängelsemyndigheternas sida vid ett par tillfällen då han begärt att få skriva till kommissionen, fann Europadomstolen att Rumänien också hade kränkt artikel 25 i konventionen, där det föreskrivs att envar skall ha rätt att utan hinder utöva den enskilda klagorätten enligt konventionen.

31. Lehideux och Isorni mot Frankrike (dom 23.9.1998)

Klaganden Lehideux, som under tiden 1940–1942 hade varit minister i marskalk Pétains regering, var ordförande i Föreningen för försvar av marskalk Pétains minne (*Association pour défendre la mémoire du maréchal Pétain*). Klaganden Isorni hade som ung jurist medverkat i försvaret av Pétain under rättegången 1945, då Pétain dömts till döden och förlust av medborgerliga rättigheter för samarbete med Tyskland.

I tidningen *Le Monde* publicerades 1984 en annons, i vilken viktiga händelser i Pétains liv rekapitulerades och framställdes i gynnsam dager. Annonsen avslutades med en uppmaning att skriva till Föreningen för försvar av marskalk Pétains minne och Nationella Pétain–Verdun-föreningen (*Association nationale Pétain–Verdun*). Annonsen ledde till att Lehideux som ordförande i den förstnämnda föreningen och Isorni som författare av annonsen åtalades för att offentligt ha försvarat samarbete med fienden, varjämte två sammanslutningar av tidigare motståndsmän

framträdde som målsägande och yrkade skadestånd. Lehideux och Isorni frikändes av brottmålsdomstolen, *tribunal correctionnel*, i Paris, men målsägandena fullföljde talan. Appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Paris upphävde den frikännande domen och tillerkände målsägandena en franc i symboliskt skadestånd. Denna domstol fann att publiceringen av annonsen innefattade ett offentligt försvar för samarbete med fienden. Domen överklagades av Lehideux och Isorni, men kassationsdomstolen, *Cour de cassation*, avslog överklagandena.

Lehideux och Isorni gjorde vid Europadomstolen gällande att deras rätt enligt artikel 10 i konventionen till yttrandefrihet hade kränkts.

Europadomstolen fann att det var fråga om ett ingrepp i yttrandefriheten, att ingreppet skett i överensstämmelse med fransk lag och att det tjänade flera av de legitima syften som anges i artikel 10:2 i konventionen, nämligen skydd av annans goda namn och rykte eller rättigheter samt förebyggande av oordning eller brott. Det återstod att bedöma om ingreppet kunde anses nödvändigt i ett demokratiskt samhälle.

Europadomstolen ansåg att annonsen innefattade ett ställningstagande till förmån för Pétains handlande under kriget men inte ett försvar för Nazi-Tyskland eller för nazistiska ogärningar. Vidare hade Lehideux och Isorni handlat som företrädare för två lagligt verksamma föreningar, vilkas syfte var att söka rehabilitera Pétain och vilkas namn fanns angivna i annonsen. Att det var fråga om en annons framgick också av texten. Annonsen hade visserligen ett ensidigt innehåll såtillvida som den inte berörde de brott som Pétain åtalats och dömts för, men detta kunde förklaras av dess syfte. Man borde inte heller, 40 år efter kriget, se på uttalanden av detta slag med samma stränghet som man gjorde när händelserna låg närmare i tiden. Domen mot Lehideux och Isorni var därför oproportionerlig och därmed inte en nödvändig inskränkning av deras yttrandefrihet.

Med 15 röster mot 6 konkluderade Europadomstolen att artikel 10 i konventionen inte hade respekterats.

32. Malige mot Frankrike (dom 23.9.1998)

I Frankrike tillämpas ett speciellt poängsystem för trafikförseelser. Varje körkort tilldelas till en början tolv poäng. Gör sig innehavaren skyldig till trafikförseelse, görs på administrativ väg ett avdrag med ett antal poäng som svarar mot förseelsens art. Möjlighet finns att på närmare angivna villkor återvinna förlorade poäng. Nedgår antalet poäng till noll, är körkortet att anse som indraget.

Klaganden Malige befanns vid en poliskontroll ha med sin motorcykel överskridit föreskriven maximihastighet, och eftersom han bestred ansvar, kallades han att inställa sig inför polisdomsto-

len, *Tribunal de police*, i Versailles. Han dömdes till ett bötesstraff, och domen fastställdes senare av appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Versailles. Hans vidare överklagande avslogs av kassationsdomstolen, *Cour de cassation*. Under förfarandet vid dessa domstolar angrep Malige lagbestämmelserna om poängsystemet, som han ansåg vara olagliga och strida mot artikel 6:1 i konventionen, eftersom beslut om avdrag av poäng inte kunde överprövas av domstol. Kassationsdomstolen fann emellertid att förlusten av poäng inte var att betrakta som en ytterligare straffpåföljd och att det inte ankom på brottmålsdomstolarna att ta ställning till systemets laglighet eller överensstämmelse med konventionen.

Vid Europadomstolen hävdade Malige att det automatiska avdraget av poäng utan möjlighet för innehavaren att överklaga till domstol hade berövat honom hans rätt till tillträde till domstol enligt artikel 6:1 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att Malige med anledning av sin hastighetsförseelse automatiskt hade gått miste om fyra av de tolv poängen på körkortet. Frågan var om förlusten av dessa poäng var att anse som en sådan påföljd att artikel 6:1 var tillämplig. Vid bedömningen härav beaktade domstolen att den förseelse som utlöste avdraget av poäng var av straffrättslig art. Själva avdraget av poäng var visserligen enligt fransk rätt en rent administrativ åtgärd, men förlusten av poäng kunde med tiden medföra indragning av körkortet och hade inte bara en preventiv utan också en bestraffande och avskräckande funktion och kunde därför betraktas som ett tilläggsstraff. Europadomstolen fann att artikel 6:1 i konventionen var tillämplig i detta fall.

Europadomstolen konstaterade att vad som utlöser poängavdraget är antingen en domstols dom eller gärningsmannens frivilliga betalning av böter, varvid den senare åtgärden får anses innebära ett erkännande av förseelsen och dessutom ett implicit godtagande av poängavdraget. I förevarande fall hade Malige haft möjlighet att inför två domstolar bestrida att han gjort sig skyldig till hastighetsöverträdelse och att framföra alla de argument som han fann påkallade till sitt försvar, och han hade hela tiden varit medveten om att en fällande dom skulle leda till poängavdrag. Antalet avdragna poäng var beroende av förseelsens svårhetsgrad, och det fanns en viss flexibilitet i systemet såtillvida som körkortsinnehavaren kunde återvinna poäng på olika sätt. Europadomstolen fann att kraven i artikel 6:1 var tillgodosedda genom den domstolsprövning som föregick den fällande domen och att konventionen inte kunde anses kräva en ytterligare domstolsprövning avseende avdraget av poäng. Det fanns dessutom möjlighet att uppnå en prövning i förvaltningsdomstol av om den administrativa myndigheten hade fattat sitt beslut enligt en lagenlig procedur.

Europadomstolens konklusion var därför att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts.

33. I.A. mot Frankrike (dom 23.9.1998)

Klaganden I.A. greps den 4 december 1991 som misstänkt för ett brutalt mord på sin libanesiska hustru. Förundersökningen var långvarig, och rättegången mot I.A. ägde rum först fem år senare, i december 1996. Den 20 mars 1997 dömde jurydomstolen, *cour d'assises*, i Maine-et-Loire I.A. för mord till livstids fängelse. Den 1 april 1998 upphävde kassationsdomstolen, *Cour de cassation*, denna dom på grund av rättegångsfel.

Inför Europadomstolen klagade I.A. över att han i strid med artikel 5:3 i konventionen hade hållits häktad under en oskäligt lång tid.

Europadomstolen fann att den relevanta tiden, vars skälighet skulle bedömas, sträckte sig från den 4 december 1991 till den 20 mars 1997 och att den således uppgick till drygt fem år och tre månader. Visserligen hade kassationsdomstolen senare upphävt jurydomstolens dom, men detta hindrade inte att I.A. från den 20 mars 1997 till den 1 april 1998 hade varit att anse som dömd för brott, varför hans frihetsberövande under denna tid inte var att hänföra under artikel 5:3.

Europadomstolen företog en genomgång av de grunder för häktning som åberopats av de franska domstolarna. En sådan grund hade varit att man ville förebygga oro hos allmänheten på grund av brottets art, men det hade inte närmare förklarats varför en risk för en sådan reaktion skulle föreligga. Det hade inte heller klargjorts varför det under hela den långa häktningsperioden hade ansetts föreligga flyktfara eller recidivfara. Risk för repressalier från mordoffrets familj mot I.A. hade också åberopats som ett skäl, men det framgick inte att det verkligen hade funnits en sådan risk, särskilt som nästan hela familjen i fråga befunnit sig i Libanon. Kollusionsfara kunde ha förelegat i början av utredningen, men denna häktningsgrund hade med tiden förlorat i betydelse. Den långa häktningstiden kunde därför inte anses ha varit skälig, och Europadomstolen konkluderade att artikel 5:3 i konventionen hade kränkts.

I.A. klagade också över att brottmålsförfarandet i strid med artikel 6:1 i konventionen hade pågått under alltför lång tid. I detta hänseende konstaterade Europadomstolen att förfarandet alltjämt var anhängigt när Europadomstolen avgjorde målet, eftersom kassationsdomstolen hade upphävt jurydomstolens dom. Hela tidslängden var därför omkring sex år och nio månader.

Europadomstolen fann att förundersökningen visserligen hade pågått under mycket lång tid men att utredningen hade varit komplicerad och att I.A. själv hade bidragit till att förlänga förfarandet.

Domstolens konklusion var att det inte förelåg en kränkning av artikel 6:1 i konventionen.